

KOTOUTUMIS- OHJELMA

KOTOUTUMISOHJELMA

Kunta tai kunnat: Haapajärvi, Kärsämäki, Pyhäjärvi ja Reisjärvi

Kunnassa/kunnissa kotoutumishjelmaa koordinoiva taho:

Haapajärvi, Pyhäjärvi, Reisjärvi: hallintopalvelut

Kärsämäki: sivistyspalvelut

Kotoutumishjelmaa kuvaavan asiakirjan yhteyshenkilö ja yhteystiedot:

Haapajärvi: Työllisyys- ja hyvinvointikoordinaattori Tiina Pietikäinen-Liuska p. 044 4456408, tiina.pietikainen-liuska@haapajarvi.fi

Kärsämäki: Sivistysjohtaja Ira Toppinen p. 044 4456840, ira.toppinen@karsamaki.fi

Pyhäjärvi: Työllisyyskoordinaattori Marita Rytönen p. 044 4457 651, marita.rytkonen@pyhajarvi.fi

Reisjärvi: Hyvinvoinnin- ja työllisyyden edistämisen koordinaattori Satu Oikarinen p. 044 3008 205, satu.oikarinen@reisjarvi.fi

Kotoutumishjelma on laadittu: 29.11.2024

Kotoutumishjelman sisällön laatimiseen osallistuvat yhteistyökumppanit:

Haapajärvi: Kotoutumishjelman suunnittelun yhteistyöryhmä

Kärsämäki: Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työryhmä

Pyhäjärvi: Pyhäjärven kaupungin maahanmuuttajien hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työryhmä

Reisjärvi: Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työryhmä

Työllisyydenhoito:

Työllisyyspäällikkö Sari Vierimaa, Oulaisten kaupunki

Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue Pohde

Sosiaaliohjaaja Jaana Olkkonen, aikuissosiaalityö Haapajärvi ja Reisjärvi

Sosiaaliohjaaja Päivi Vähäaho, aikuissosiaalityö Kärsämäki

Vastuuyksikönpäällikkö Krista Vähäkangas, Aikuisten perustason sosiaalihuollon palvelut

Muut yhteistyökumppanit:

Liisa Saarelainen, asiantuntija, Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus

Raahen työllisyysalue/Raahen seudun kotoutumishjelma

Kotoutumisohjelman laadinnan prosessi ja viestintä kunnassa:

Miten kotoutumisohjelma on kunnassa laadittu?

Tässä asiakirjassa kuvataan kunnan järjestämisvastuulla olevia kotouttavia palveluja ja muuta toimintaa paikallistasolla Haapajärvellä, Kärämäellä, Pyhäjärvellä ja Reisjärvellä. Kotoutumisohjelma on laadittu kotoutumislain (681/2023) 13 §:n mukaisesti ja sen laatimisesta on vastanneet kuntien kotoutumisesta vastaavat viranomaistahot.

Yhteistyökumppaneina paikallistason kotoutumisohjelman laatimisessa ovat olleet Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue Pohde, Raahen työllisyysalue, Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus, kuntien omat toimialat sekä paikalliset maahanmuuttajat.

Millaista asiakasviestintää kotoutumisohjelmasta tehdään?

Lakisääteinen tiedottamisvelvollisuus koskee kaikkia kuntia riippumatta palveluiden järjestämistavoista. Kunnat viestivät kotoutumisohjelmasta oman kuntansa eri toimialoille, kuntalaisille, sidosryhmille ja päättäjille. Tieto palveluista tukee asiakasohjausta ja monialaista yhteistyötä.

Kuntien verkkosivuilla kerrotaan ko. kunnan kotoutumisen alkuvaiheen palvelut sekä julkaistaan niitä kuvaava asiakirja eli kotoutumisohjelma. Verkkosivujen perusviestintä, kuten mistä saa lisätietoa ja miten omassa kunnassa kotoutumisen palvelut on päätetty järjestää esimerkiksi työvoiman ulkopuolella olevien perheenjäsenien kohdalla, laaditaan yleisimmin esiintyvillä kielillä. Kuntien kotoutumisesta vastaava taho tiedottaa kotoutumispalveluista myös omia tiedotuskanavia pitkin. Kaikessa asiakasviestinnässä pyritään ajattelemaan asiakkaita ja viestintä muotoillaan asiakaslähtöiseksi. Viestinnässä hyödynnetään InfoFinlandin materiaaleja sekä Kotoutuminen.fi –sivustoa. Kuntien kotoutumisesta vastaava taho huomioi myös muut tavoittamisen keinot, kuten matalan kynnyksen ohjauksen ja neuvonnan, yhteistyön lapsi- ja perhepalveluiden sekä kolmannen sektorin kanssa ja jalkautuvan työn.

Kotoutumisohjelman valmistumisesta tehdään ajankohtaisjulkaisu ja somepäivitys. Kunnat päivittävät kotoutumisohjelmaa, kun palvelutarpeet ja palvelut muuttuvat. Muutokset huomioidaan myös asiakasviestinnässä.

Miten sen toteutumista seurataan jatkossa?

Kunnat vastaavat siitä, että kotoutumisohjelman palvelukokonaisuus ja sitä kuvaava asiakirja ovat ajantasaisia. Kunnat päivittävät kotoutumisohjelmaa, kun palvelutarpeet ja palvelut muuttuvat.

Kotoutumisohjelman toteutumista seurataan kunnittain määritetyissä työryhmissä.

Kuntien kotoutumisen edistämisen strategiset tavoitteet tulee olla kirjattuna kunnan strategiaan, hyvinvointiohjelmaan tai muuhun strategiseen asiakirjaan.

Kotoutumisohjelmaa kuvaavan asiakirjan käsittely- ja hyväksymisprosessi kunnassa:

Kunnat käsittelevät ja hyväksyvät asiakirjan oman hallintomenettelynsä mukaisesti.

1. Osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointi ja monialaisen osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointi (KotoL 14 ja 15 §)

a. Kuvaus palvelusta: Miten palvelut järjestetään kunnassa?

Kotoutumislain mukaan kuntien ja muiden paikallisten viranomaisten on tuettava paikallisesti tai seudullisesti kansainvälisyyttä, tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta sekä edistettävä myönteistä vuorovaikutusta eri väestöryhmien välillä. Kotoutumista edistävät kunnan ja työvoimaviranomaisen palvelut ja peruspalvelut sekä hyvinvointialueen ja muiden viranomaisten, kolmannen sektorin ja oppilaitosten toiminta ja palvelut. Paikalliset maahanmuuttajaväestön tarpeet ja kotoutumisen edistäminen otetaan huomioon kunnan ja muiden paikallisten viranomaisten yleisessä suunnittelussa, toiminnassa ja seurannassa.

Haapajärvellä, Kärsämäellä, Pyhäjärvellä ja Reisjärvellä osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnin tekevät kuntien kotoutumispalvelut. Kunta voi tarvittaessa tehdä osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnissa yhteistyötä toisen kunnan kanssa.

Työttömien työnhakijoiden palvelut ja osa työvoiman ulkopuolisten palveluista järjestetään Raahen työllisyysalueella. Työllisyysalueella toimii kotoutumisen asiantuntijoita.

Osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnin tavoitteena on tehostaa alkuvaiheen kotoutumista ja ohjausta kotoutumista ja työllistymistä tukeviin palveluihin. Osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointiin sisältyy alkuhaastattelu ja tarvittaessa tarkempia toimenpiteitä, kuten asiantuntija-arviointeja. Osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnissa selvitetään mm. maahanmuuttajan tavoitteet ja toiveet, aikaisempi koulutus, työhistoria, kielitaito ja työkyky. Lisäksi arvioidaan kotoutumista edistävien palveluiden tarpeet. Osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnin tavoitteena on vahvistaa etenkin työvoiman ulkopuolella olevien, erityisesti kotona lapsia hoitavien vanhempien, suomen tai ruotsin kielen osaamista, yhteiskuntatietoutta ja osallisuutta yhteiskuntaan.

Kunta tai työvoimaviranomainen kutsuu hyvinvointialueen mukaan monialaisen palvelutarpeen arvioinnin laatimiseen. Kunta tai työvoimaviranomainen voi kuitenkin laatia arvioinnin ilman hyvinvointialuetta, jos on ilmeistä, että maahanmuuttajalla ei ole kotoutumiseen liittyviä sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutarpeita.

Osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnin tai sen monialaisen version perusteella kunta tai työvoimaviranomainen laatii maahanmuuttajalle kotoutumissuunnitelman tai sen monialaisen version yhdessä hyvinvointialueen kanssa tarpeen mukaisesti.

Vuosina 2025–2027 kunnissa otetaan käyttöön valtakunnallinen kotoutumispalvelun asiakastietojärjestelmä. Se toimii myös työvälineenä palvelutarpeen arvioinnissa ja kotoutumissuunnitelmien laatimisessa.

b. Vastuutaho: Mitkä tahot/yksiköt tekevät osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnin ja miten? Mitkä tahot/yksiköt tekevät monialaisen osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnin kunnassa ja hyvinvointialueella ja miten?

Kunta laatii osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnin kotoutumislain 2 §:n 3 tai 4 momentissa tarkoitettulle henkilölle eli esimerkiksi kansainvälistä suojelua saavalle tai hänen perheenjäsenelleen, toimeentulotukea muuten kuin tilapäisesti saavalle, kotihoidon tukea saavalle, alaikäisenä ilman huoltajaa tullee, ihmiskaupan uhrille tai muuten arviointia tarvitsevalle henkilölle.

Haapajärvellä, Kärsämäellä, Pyhäjärvellä ja Reisjärvellä osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnin tekevät kuntien kotoutumispalvelut. Kussakin kunnassa on virkavastuullinen viranhaltija, joka tekee näitä tehtäviä.

Työttömien työnhakijoiden palvelut ja osa työvoiman ulkopuolisten palveluista järjestetään Raahen työllisyysalueella. Työllisyysalueella toimii kotoutumisen asiantuntijoita.

Monialainen osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointi laaditaan hyvinvointialueen ja maahanmuuttajan kanssa. Haapajärvellä, Kärsämäellä, Pyhäjärvellä ja Reisjärvellä osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnin tekevät kuntien kotoutumispalvelut. Hyvinvointialueen osalta monialaisesta kotoutumissuunnitelmasta vastaavat työikäisten 18–65-vuotaiden palveluiden osalta aikuisosiaalityön palvelut, yli 65-vuotiaiden osalta ikäihmisten palvelut ja alle 18-vuotiaiden osalta lapsiperhepalvelut tai lastensuojelu.

Kunta tai työvoimaviranomainen voi kuitenkin laatia arvioinnin ilman hyvinvointialuetta, jos on ilmeistä, että maahanmuuttajalla ei ole kotoutumiseen liittyviä sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutarpeita. Kunta tai työvoimaviranomainen voi myös muusta perustellusta syystä laatia arvioinnin ilman hyvinvointialuetta. Kunta tai työvoimaviranomainen pyytää hyvinvointialueen mukaan osallistumaan arvioinnin laatimiseen silloin, kun laki sitä edellyttää. Kunnat ja hyvinvointialue ovat sopineet arviointien laatimiseen liittyvistä tarkemmista käytännöistä ja yhteyshenkilöistä yhdessä.

c. Yhteistyö: Miten palvelun järjestämiseksi tehdään yhteistyötä?

Kunnan kotoutumispalvelut tekee yhteistyötä tarvittavien tahojen kanssa sen mukaan, mitä asioita osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnissa tulee esille. Työllisyydenhoidon asiantuntijoiden kanssa ollaan yhteydessä liittyen asiakkaiden asioihin sekä palveluprosesseihin. Hyvinvointialueen yhteyshenkilöiden kanssa ollaan yhteydessä matalalla kynnyksellä asiakkaiden asioihin ja palveluprosesseihin liittyen. Palvelut voidaan järjestää myös kuntien välisenä yhteistyönä.

Mikäli asiakkaalla on sosiaalihuollon palveluiden tarve, tulee hänelle tehdä hyvinvointialueen toimesta palvelutarpeen arviointi, joka kirjataan myös sosiaalihuollon järjestelmään. Palvelutarpeen arviointi voi kestää max. 3kk. Tuona aikana tavataan asiakasta ja selvitetään palveluiden tarvetta, järjestetään tarvittavia verkostoja jne. Mikäli todetaan, että asiakas tarvitsee sosiaalihuollon palveluita, tulee asiakkaalle laatia sosiaalihuollon asiakassuunnitelma ja myönnettävästä palvelusta päätös. Asiakassuunnitelma tulee päivittää vähintään kerran vuodessa, mutta riippuen asiakkaan tilanteesta, päivittäminen voi olla tiheämpää.

2. Osaamisen ja kotoutumisen ja monialaisen osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnin pohjalta laadittava kotoutumissuunnitelma tai monialainen kotoutumissuunnitelma (KotoL 16 ja 17 §)

a. Kuvaus palvelusta: Miten palvelu järjestetään kunnassa? Miten kotoutumissuunnitelma laaditaan? Miten monialainen kotoutumissuunnitelma laaditaan?

Osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnin tai sen monialaisen version perusteella kunta tai työvoimaviranomainen laatii maahanmuuttajalle kotoutumissuunnitelman tai sen monialaisen version yhdessä hyvinvointialueen kanssa tarpeen mukaisesti. Haapajärvellä, Kärämäellä, Pyhäjärvellä ja Reisjärvellä osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnin pohjalta laadittavasta kotoutumissuunnitelmasta vastaavat tekevät kuntien kotoutumispalvelut. Kussakin kunnassa on virkavastuullinen viranhaltija, joka tekee näitä tehtäviä. Kunta voi tarvittaessa laatia osaamisen ja kotoutumisen ja monialaisen osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnin pohjalta laadittavan kotoutumissuunnitelman tai monialaisen kotoutumissuunnitelman yhteistyössä toisen kunnan kanssa.

Työttömien työnhakijoiden palvelut ja osa työvoiman ulkopuolisten palveluista järjestetään Raahen työllisyysalueella. Työllisyysalueella toimii kotoutumisen asiantuntijoita.

Kunnat kehittävät myös omia palveluitaan kotoutumishjelman osaksi. Kunnilla on käytettävissä erilaisia mahdollisuuksia tarjota tarvelähtöisesti maahanmuuttajille muita työllisyyttä, yrittäjyyttä, työ- ja toimintakykyä sekä kunnan järjestämismvastuulla olevia maahanmuuttajien hyvinvointia ja terveyttä tai kotoutumista edistäviä palveluita, järjestö-, yhdistys- tai yhteisötoimintaan tai muuhun yhteiskunnan tai kulttuuri- ja vapaa-ajan toimintaan tutustumista tai osallistumista. Kotoutumishjelmassa otetaan huomioon monialaisuus sekä yhteistyö kolmannen sektorin toimijoiden ja työnantajien kanssa. Yhteistyö myös paikkakunnilla toimivien työnantajien kanssa on keskeistä palveluiden järjestämisessä.

Kuntien kotoutumispalvelut vastaavat siitä, että kotoutumishjelmaan sisältyvät ja muut kunnan järjestämismvastuulla olevat kotoutumista edistävät palvelut järjestetään sisällöltään ja laajuudeltaan sellaisina kuin maahanmuuttajilla on tarvetta. Kunnat vastaavat myös siitä, että kotoutumishjelmasta ja muista palveluista muodostuu johdonmukainen ja tarpeita vastaava palvelukokonaisuus.

Kotoutumishjelmaa käytetään kotoutumisen alkuvaiheen asiakastyön välineenä. Kunnan kotoutumispalveluista vastaava työntekijä valitsee asiakkaan kanssa kotoutumishjelman palvelukokonaisuudesta ne palvelut, jotka tukevat kotoutuja-asiakkaan yksilöllistä kotoutumista ja työelämäosallisuutta parhaalla mahdollisella tavalla. Palveluihin osallistumisesta sovitaan asiakkaan yksilöllisessä kotoutumissuunnitelmassa.

Monialainen kotoutumissuunnitelma laaditaan hyvinvointialueen ja maahanmuuttajan kanssa, jos maahanmuuttajalla on monialaista yhteistyötä ja eri kotoutumista edistävien palveluiden yhteensovittamista edellyttävä palvelutarve. Monialaisessa arvioinnissa arvioidaan lisäksi sosiaali- ja terveydenhuollon ja kuntoutuksen tarpeet.

Monialainen kotoutumissuunnitelma laaditaan hyvinvointialueen ja maahanmuuttajan kanssa. Haapajärvellä, Kärämäellä, Pyhäjärvellä ja Reisjärvellä monialaisesta kotoutumissuunnitelmasta vastaavat kuntien kotoutumispalvelut. Kussakin kunnassa on virkavastuullinen viranhaltija, joka tekee näitä tehtäviä. Hyvinvointialueen osalta monialaisesta kotoutumissuunnitelmasta vastaavat työikäisten 18–65-vuotaiden palveluiden osalta aikuissosiaalityön palvelut, yli 65-vuotaiden osalta ikäihmisten palvelut ja alle 18-vuotaiden osalta lapsiperhepalvelut tai lastensuojelu.

b. Vastuutaho: Mitkä tahot/yksiköt vastaavat kotoutumissuunnitelmien laatimisesta? Mitkä tahot/yksiköt vastaavat monialaisten kotoutumissuunnitelmien laatimisesta kunnassa ja hyvinvointialueella?

Haapajärvellä, Kärsämäellä, Pyhäjärvellä ja Reisjärvellä kotoutumissuunnitelmien laatimisesta vastaavat kuntien kotoutumispalvelut. Kussakin kunnassa on virkavastuullinen viranhaltija, joka tekee näitä tehtäviä.

Työttömien työnhakijoiden palvelut ja osa työvoiman ulkopuolisten palveluista järjestetään Raahen työllisyysalueella. Kotoutumisen asiantuntijat tekevät kotoutumissuunnitelman asiakkaan kanssa.

Monialainen kotoutumissuunnitelma laaditaan hyvinvointialueen ja maahanmuuttajan kanssa. Hyvinvointialueen osalta monialaisesta kotoutumissuunnitelmasta vastaavat työikäisten 18–65-vuotiaiden palveluiden osalta aikuissosiaalityön palvelut, yli 65-vuotiaiden osalta ikäihmisten palvelut ja alle 18-vuotiaiden osalta lapsiperhepalvelut tai lastensuojelu.

c. Yhteistyö: Miten palvelun järjestämiseksi tehdään yhteistyötä?

Kun kotoutumissuunnitelma tehdään kunnassa, suunnitelman tiedot yhdistetään muihin kunnassa tehtäviin palvelusuunnitelmiin (esimerkiksi varhaiskasvatus, perusopetus, lastensuojelu ja vammaispalvelut). Kotoutumissuunnitelman toteuttaminen vaatii usein monialaista yhteistyötä. Kunnan kotoutumispalvelut tekee yhteistyötä tarvittavien tahojen kanssa sen mukaan, mitä asioita osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnissa tulee esille. Hyvinvointialueen yhteyshenkilöiden ja työllisyyspalveluiden kanssa ollaan yhteydessä matalalla kynnyksellä asiakkaiden asioihin liittyen. Palvelut voidaan järjestää myös kuntien välisenä yhteistyönä.

Monialainen kotoutumissuunnitelma laaditaan hyvinvointialueen ja maahanmuuttajan kanssa.

3. Monikielinen yhteiskuntaorientaatio (KotoL 25 §)

a. Kuvaus palvelusta: Miten kunta toteuttaa monikielisen yhteiskuntaorientaation? Mitä yhteiskuntaorientaation kohderyhmiä kunnassa on? Millä kielillä kunnassa on tarve järjestää yhteiskuntaorientaatio? Missä asiakaspalveluprosessin vaiheessa monikielistä yhteiskuntaorientaatiota tarjotaan asiakkaille?

Monikielinen yhteiskuntaorientaatio järjestetään kuntien ja työllisyysalueen yhteistyössä. Isoimmille kieliryhmille järjestetään lähiopetusta ja pienemmille kieliryhmille hybridimallilla, jossa osa on etäopetusta. Monikielinen yhteiskuntaorientaatio on osa kunnan kotoutumishjelmaa, eli kotoutumisen alkuvaiheen palvelukokonaisuutta.

Monikielinen yhteiskuntaorientaatio tarjotaan kaikille kotoutuja-asiakkaille. Kotoutuja-asiakas on maahanmuuttaja, jolla on voimassa oleva kotoutumissuunnitelma tai monialainen kotoutumissuunnitelma.

Raahen työllisyysalueella yleisimpiä kieliä ovat venäjä, thai, ukraina, albania, englantia, puola, farsi-persia, tagalog-pilipino, viroesti, kurdi, turkki, unkari, kiina, arabia, slovakki. Monikielinen yhteiskuntaorientaatio tarjotaan omalla äidinkielellä tai muulla hyvin osatulla kielellä.

b. Vastuutaho: Mitkä tahot/ yksiköt vastaavat yhteiskuntaorientaation järjestämisestä?

Raahen työllisyysalue vastaa yhteiskuntaorientaation järjestämisestä työttömille työnhakijoille ja työvoiman ulkopuolisille asiakkaille.

Haapajärvellä, Kärsämäellä, Pyhäjärvellä ja Reisjärvellä yhteistyöstä Raahen työllisyysalueen kanssa vastaavat kuntien kotoutumispalvelut.

c. Yhteistyö: Miten palvelun järjestämiseksi tehdään yhteistyötä? Toteuttaako kunta monikielisen yhteiskuntaorientaation osittain tai kokonaan itsenäisesti, vai osittain tai kokonaan yhteistyössä jonkun muun tahon kanssa? Nimeä yhteistyötahot.

Raahen työllisyysalue ja kunnat tekevät yhteistyötä järjestämisessä. Pienempien kieliryhmien kohdalla tehdään yhteistyötä muiden työllisyysalueiden kanssa ja selvitetään mallia, jossa yhteiskuntaorientaatio voitaisiin järjestää etänä.

Haapajärvellä, Kärsämäellä, Pyhäjärvellä ja Reisjärvellä yhteistyöstä Raahen työllisyysalueen kanssa vastaavat kuntien kotoutumispalvelut.

4. Kotoutumiskoulutus (KotoL 26 ja 27 §)

a. Kuvaus palvelusta: Miten kunnassanne järjestetään kotoutumiskoulutus työnhakijana oleville kotoutujille? Miten kunnassanne järjestetään kotoutumiskoulutus muille kuin työnhakijana oleville kotoutujille? Kielitaidon päättötestaus (KotoL 26 §) Tämä päättötestaus liittyy ainoastaan niihin kotoutumiskoulutuksiin, joissa noudatetaan Opetushallituksen opetussuunnitelman perusteita. Päättötestaus järjestetään osana kotoutumislain mukaista kotoutumiskoulutusta. Miten päättötestauksen järjestäminen toteutetaan?

Kotoutumiskoulutus järjestetään lähi- ja verkkototeutuksena. Kotoutumiskoulutuksia toteutetaan tarpeen mukaan esim. 3 kertaa vuodessa.

Työvoiman ulkopuoliset asiakkaat voivat osallistua mahdollisuuksien mukaan päivätoteutukseen. Lastenhoito järjestetään tarvittaessa kunnallisessa varhaiskasvatuksessa.

Pääsääntöisesti työvoiman ulkopuoliset asiakkaat ohjataan kansalaisopistojen kielikursseille, jotka toteutuvat iltaisin.

Kielitaidon päättötestaus toteutetaan kotoutumiskoulutuksen lopussa ja sisältyy koulutuksen sopimukseen.

b. Vastuutaho: Mitkä tahot/yksiköt vastaavat palveluiden järjestämisestä?

Raahen työllisyysalue vastaa kotoutumiskoulutuksen järjestämisestä työttömille työnhakijoille.

Kunta ohjaa työvoiman ulkopuolisia asiakkaita joko päivätoteutukseen tai kielitaitoa tukevaan koulutukseen tai opistotoimintaan, johon asiakkaalla on mahdollisuus osallistua esim. iltai- aikaan.

Haapajärvellä, Kärsämäellä, Pyhäjärvellä ja Reisjärvellä yhteistyöstä Raahen työllisyysalueen kanssa vastaavat kuntien kotoutumispalvelut.

c. Yhteistyö: Miten palvelun järjestämiseksi tehdään yhteistyötä? Raahen työllisyysalue ja kunnat tekevät kotoutumiskoulutuksen järjestämiseksi yhteistyötä.

Haapajärvellä, Kärsämäellä, Pyhäjärvellä ja Reisjärvellä yhteistyöstä Raahen työllisyysalueen kanssa vastaavat kuntien kotoutumispalvelut.

5. Muu koulutus ja palvelut, jotka edistävät suomen ja ruotsin kielen osaamista, luku- ja kirjoitustaitoa, yhteiskunta- ja työelämävalmiuksia sekä työllistymistä ja yrittäjyyttä

a. Kuvaus palvelusta: Miten kunnassanne järjestetään luku- ja kirjoitustaidon koulutus? Jos luku- ja kirjoitustaidon koulutukselle ei ole tarvetta, esitä perustelut. Mitä muita em. teemoja sisältäviä koulutuksia tai palveluita kunnassanne on tarjolla?

Kuntien varhaiskasvatussuunnitelmissa huomioidaan lasten kielellisten taitojen ja valmiuksien sekä kielellisten identiteettien kehittyminen. Varhaiskasvatuksessa vahvistetaan lasten uteliaisuutta ja kiinnostusta kieliin, teksteihin ja kulttuureihin. Varhaiskasvatuksessa huomioidaan, että lapsi kasvaa erilaisissa kielellisissä ympäristöissä. Kodeissa voidaan käyttää useita eri kieliä, ja kielen käyttötavat sekä vuorovaikutus vaihtelevat. Tätä kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta tuetaan yhteistyössä lapsen huoltajien kanssa.

Perusopetuslaissa säädetään maahanmuuttajille järjestettävästä perusopetukseen valmistavasta opetuksesta. Maahanmuuttajille järjestettävän perusopetukseen valmistavan opetuksen tavoitteena on antaa oppilaalle tarvittavat valmiudet suomen tai ruotsin kielessä ja tarpeelliset muut valmiudet esiopetukseen tai perusopetukseen siirtymistä varten sekä edistää oppilaiden tasapainoista kehitystä ja kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Opetuksen tavoitteena on lisäksi tukea ja edistää oppilaiden oman äidinkielen hallintaa ja oman kulttuurin tuntemusta. Opetuksen tavoitteet on tarkemmin määriteltävä valmistavan opetuksen oppilaan omassa opinto-ohjelmassa. Tavoitteiden määrittelyn lähtökohtana ovat oppilaan suomen tai ruotsin kielen taito sekä oppilaan aikaisempi koulunkäyntihistoria.

Aikuisten perusopetusta ei tämän kotoutumishjelman kunnissa ole. Lähin oppilaitos, joka järjestää aikuisten perusopetusta, on Raudaskylän Kristillinen Opisto. Em. oppilaitos järjestää myös eritasoisia ja erimuotoisia suomen kielen opintoja maahanmuuttajille. Suomen kielen koulutusta järjestävät myös alueella toimivat Jokilatvan opisto ja Jokihelmen opisto sekä Haapaveden opisto. Vuoden 2025 aikana kielikoulutuksia järjestää myös Hyvinvointia maahanmuuttajaperheille -hanke.

Ammatillisen koulutuksen ja työllisyyskoulutusten osalta yhteistyötahona on alueella toimiva Jokilaaksojen koulutuskuntayhtymä.

Kuntien yrityspalvelut ja NIHAK, joka on alueella yritys- ja aluekehityspalveluja tuottava kehitysyhtiö, järjestävät työllistymistä ja yrittäjyyttä tukevia koulutuksia ja infotilaisuuksia maahanmuuttajille yhteistyössä kuntien kotoutumispalveluista vastaavien tahojen kanssa. Kuntien työllistymispalvelut tukevat maahanmuuttajia niin yhteiskunta- ja työelämävalmiuksien kehittämisessä, että työllistymisessä ja yrittäjyydessä.

Kuntien kotoutumispalvelut järjestävät teemapäiviä ja kansainvälisiä tapaamisia, kuten Kansainväliset kahvilat ja kansainväliset ruokatorit, joissa tuetaan maahanmuuttajien yhteiskuntavalmiuksia.

b. Vastuutaho: Mitkä tahot/ yksiköt vastaavat palveluiden järjestämisestä?

Haapajärvellä, Kärsämäellä, Pyhäjärvellä ja Reisjärvellä yhteistyöstä muiden palvelunjärjestäjien kanssa vastaavat kuntien kotoutumispalvelut.

c. Yhteistyö: Miten palvelun järjestämiseksi tehdään yhteistyötä?

Haapajärvellä, Kärsämäellä, Pyhäjärvellä ja Reisjärvellä yhteistyöstä Raahen työllisyysalueen kanssa vastaavat kuntien kotoutumispalvelut.

Kunnat tekevät yhteistyötä paitsi asiakkaitten ja yhteistyökumppaneiden suuntaan, niin myös keskenään viestimällä ja tiedottamalla koulutuksista ja palveluista, jotka edistävät suomen ja ruotsin kielen osaamista, luku- ja kirjoitustaitoa, yhteiskunta- ja työelämävalmiuksia sekä työllistymistä ja yrittäjyyttä. Kuntien kotoutumispalvelut järjestävät yhteistyössä tilaisuuksia, joissa em. koulutuksia ja palveluja esitellään.

6. Kotoutumisohjelman aikainen ohjaus ja neuvonta (KotoL 13 §:n 1 mom. 5 kohta) Kunnan vastuulla on tarjota maahanmuuttajalle kotoutumisohjelman aikaista ohjausta ja neuvontaa kotoutumissuunnitelman toteuttamisessa.

a. Kuvaus palvelusta: Miten kunnassa on järjestetty kotoutumisohjelman aikaiset ohjaus- ja neuvontapalvelut?

Kotoutumislain mukaan kunnan, TE-palveluiden ja muiden viranomaisten on huolehdittava, että ne antavat asianmukaista ohjausta ja neuvontaa kotoutumista edistävästä toimenpiteistä ja palveluista sekä työelämästä. Kuntien kotoutumispalvelut tarjoavat yleistä ohjausta ja neuvontaa kaikille maahanmuuttajille riippumatta maahanmuuton syystä ja maassaolon kestosta. Kunnat huolehtivat, että alueella on saatavilla tarvittavia palveluita, joissa maahanmuuttajat voivat saada henkilökohtaista ohjausta ja neuvontaa. Lisäksi kunnat antavat tarvittaessa tietoa suomalaisesta yhteiskunnasta, palveluista, koulutusjärjestelmästä, työelämästä sekä maahanmuuttajien oikeuksista ja velvollisuuksista Suomessa.

Kotoutumislain mukaisesti kaikki maahan muuttaneet saavat

1. perustietoa Suomesta
2. ohjaus- ja neuvontapalveluita sekä
3. kunnan peruspalveluita.

Ohjaus- ja neuvontapalveluja voidaan järjestää myös kuntien välisenä yhteistyönä.

Kotoutumislain mukaisesti kuntien kotoutumispalveluiden viranomaisen on toimivaltansa rajoissa annettava asiakkailleen tarpeen mukaan hallintoasian hoitamiseen liittyvää maksutonta neuvontaa ja vastattava asiointia koskeviin kysymyksiin. Jos asia ei kuulu viranomaisen toimivaltaan, sen on pyrittävä opastamaan asiakas eteenpäin toimivaltaiselle viranomaiselle, käytännössä toimivaltaisen viranomaisen asiointipisteeseen tai -kanavaan. Kotoutumislaisissa tarkoitettuja muita viranomaisia ovat esimerkiksi Maahanmuuttovirasto, Kansaneläkelaitos (Kela), työsuojeluviranomaiset ja Verohallinto.

Kuntien kotoutumispalveluiden järjestämissä ohjaus- ja neuvontapalveluissa kiinnitetään huomiota saavutettavuuteen ja asiakaslähtöisyyteen niin, että ohjaus- ja neuvontapalveluita on nopeasti saatavilla ja ne vastaavat erilaisista tilanteista tulevien maahanmuuttajien ja eri kieliryhmien tarpeisiin. Kuntien kotoutumispalveluiden ohjaus- ja neuvontapalveluun voi hakeutua saamaan yleistä tietoa, neuvontaa ja ohjausta eri elämäntilanteissa. Matalan kynnyksen palveluun hakeudutaan itsenäisesti tai ohjauksen perusteella. Palvelussa autetaan ymmärtämään erilaisia päätöksiä ja prosesseja sekä tuetaan itsenäiseen asioiden hoitoon. Palveluissa myös avustetaan hakemusten ja lomakkeiden täyttämässä ja tarvittaessa ohjataan eteenpäin oikeisiin palveluihin. Neuvontaa ja asiakasohjausta tehdään esimerkiksi liittyen Kelaan, TE-palveluihin, Migriin, sosiaali- ja terveyspalveluihin, poliisin lupapalveluihin, pankkiasiointiin, DVV:een, asumiseen, koulutuspalveluihin ja varhaiskasvatukseen. Neuvontaa annetaan lähtökohtaisesti suomen ja englannin kielellä, mutta tarvittaessa tilataan tulkkaus, jos asian selvittäminen sitä vaatii. Neuvontaa saa sekä lähipalveluna että etänä tai puhelimitse.

b. Vastuutaho: Mitkä tahot/yksiköt vastaavat palveluiden järjestämisestä?

Haapajärvellä, Kärsämäellä, Pyhäjärvellä ja Reisjärvellä kotoutumisohjelman aikaisista ohjaus- ja neuvontapalveluista vastaavat kuntien kotoutumispalvelut. Kunnissa on virkavastuullinen viranhaltija, joka tekee näitä tehtäviä. Ohjaus- ja neuvontapalveluja voidaan järjestää myös kuntien välisenä yhteistyönä.

Raahen työllisyysalue vastaa kotoutumisohjelmaan sisältyvien palveluiden järjestämisestä työnhakijana oleville maahanmuuttajille.

Sosiaali- ja terveydenhuoltolain mukaan hyvinvointialueen asukkaiden saatavissa on oltava sosiaali- ja terveydenhuollon neuvontaa ja ohjausta.

c. Yhteistyö: Miten palvelun järjestämiseksi tehdään yhteistyötä?

Maahanmuuttajien ohjaus ja neuvonta sekä palveluista tiedottaminen vaatii joustavia ja myös kehittyviä työmuotoja sekä tehokasta viranomaisten ja muiden toimijoiden, kuten järjestöjen, välistä yhteistyötä. Kuntien kotoutumispalveluilla on omia työmuotoja käytettävissä olevista resursseista ja toimijoista riippuen.

Kuntien kotoutumispalveluissa annettavaa ohjausta ja neuvontaa täydentää kuntien muiden peruspalvelujen tarjoama matalan kynnyksen neuvonta. Matalan kynnyksen ohjausta ja neuvontaa on kunnissa kehitetty viime vuosina ja sen saatavuutta on pyritty vahvistamaan. Ohjaus- ja neuvontapalveluja voidaan järjestää myös kuntien välisenä yhteistyönä.

7. Muut kunnan järjestämisvastuulla olevat palvelut kotoutumisen edistämiseksi. Kotoutumisohjelma voi lisäksi sisältää muita kunnan järjestämisvastuulla olevia kotoutuja-asiakkaiden työllisyyttä, yrittäjyyttä, työ- ja toimintakykyä, maahanmuuttajien hyvinvointia ja terveyttä tai kotoutumista edistäviä palveluita sekä järjestö-, yhdistys- tai yhteisötoimintaan tai muuhun yhteiskunnan tai kulttuuri- ja vapaa-ajan toimintaan tutustumista ja siihen osallistumista.

a. Kuvaus palveluista: Mitä muita kunnan järjestämisvastuulla olevia palveluita on tarjolla tai suunnitteilla kotoutuja-asiakkaan kotoutumisen tueksi? Mitä muita palveluita ja toimintaa kunnassa on tarjolla tai suunnitteilla kotoutuja-asiakkaan kotoutumisen tueksi? Mitä muita palveluita kunnassa on tarjolla tai suunnitteilla yhteiskunta- ja työelämävalmiuksien sekä työllistymisen ja yrittäjyyden tukemiseksi/edistämiseksi?

Kunnat kehittävät myös omia palveluitaan kotoutumisohjelman osaksi. Kunnilla on käytettävissä erilaisia mahdollisuuksia tarjota tarvelähtöisesti maahanmuuttajille muita työllisyyttä, yrittäjyyttä, työ- ja toimintakykyä sekä kunnan järjestämisvastuulla olevia maahanmuuttajien hyvinvointia ja terveyttä tai kotoutumista edistäviä palveluita. Kuntien kotoutumispalvelut tukevat järjestö-, yhdistys- tai yhteisötoimintaan tai muuhun yhteiskunnan tai kulttuuri- ja vapaa-ajan toimintaan tutustumista tai osallistumista.

Pohjois-Pohjanmaan alueella toimii Work Force-hanke, jonka ensisijaisena tavoitteena on tukea maahanmuuttajia työllistymisessä ja tarjota mahdollisuuksia työperäiseen liikkuvuuteen.

b. Vastuutaho: Mitkä tahot/ yksiköt vastaavat palveluiden järjestämisestä?

Haapajärvellä, Kärsämäellä, Pyhäjärvellä ja Reisjärvellä kotoutumisen edistämiseksi järjestettävistä palveluista vastaavat kuntien kotoutumispalvelut. Kunnissa on virkavastuullinen viranhaltija, joka tekee näitä tehtäviä. Palveluita voidaan järjestää myös kuntien välisenä yhteistyönä.

c. Yhteistyö: Miten palvelun järjestämiseksi tehdään yhteistyötä?

Kunnat kehittävät myös omia palveluitaan kotoutumisohjelman osaksi. Kunnilla on käytettävissä erilaisia mahdollisuuksia tarjota tarvelähtöisesti maahanmuuttajille muita työllisyyttä, yrittäjyyttä, työ- ja toimintakykyä sekä kunnan järjestämisvastuulla olevia maahanmuuttajien hyvinvointia ja terveyttä tai kotoutumista edistäviä palveluita. Kuntien kotoutumispalvelut tukevat järjestö-, yhdistys- tai yhteisötoimintaan tai muuhun yhteiskunnan tai kulttuuri- ja vapaa-ajan toimintaan tutustumista tai osallistumista. Kotoutumisohjelmassa otetaan huomioon monialaisuus sekä yhteistyö kolmannen sektorin toimijoiden ja työnantajien kanssa. Yhteistyö myös paikkakunnilla toimivien työnantajien kanssa on keskeistä palveluiden järjestämisessä. Palveluita voidaan järjestää myös kuntien välisenä yhteistyönä.

Kunnat tekevät yhteistyötä myös viestimällä ja tiedottamalla koulutuksista ja palveluista, jotka edistävät suomen ja ruotsin kielen osaamista, luku- ja kirjoitustaitoa, yhteiskunta- ja työelämävalmiuksia sekä työllistymistä ja yrittäjyyttä. Kuntien kotoutumispalveluista vastaavat tahot järjestävät tilaisuuksia, joissa em. koulutuksia ja palveluja esitellään.